

Valstybinio audito ataskaitos santrauka

ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS INFORMACINIŲ IŠTEKLIŲ VALDYMAS

2013 m. gruodžio 31 d. Nr. VA-P-90-1-25

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

SANTRUMPOS IR SĄVOKOS

AVETIS – Augalų genčių ir rūšių veislių ūkinio vertingumo tyrimo duomenų informacinė sistema

COBIT – ISACA¹ sukurta IT valdymo ir vadovavimo metodika

DMIS – Dauginamosios medžiagos mėginių registravimo ir tyrimų rezultatų skaičiavimo, jų pateikimo kompiuterinė programa

Duomenų sintaksės taisyklės – duomenų aprašymo ir manipuliavimo instrukcijos (taisyklės).

Duomenų žodynas (angl. – *Data Dictionary*) – duomenų bazė, kurią sudaro duomenų elemento pavadinimas, tipas, reikšmių diapazonas, šaltinis ir įgaliojimas priėti prie kiekvieno duomenų bazės duomenų elemento. Ši bazė nurodo ir kurios taikomosios programos naudoja tuos duomenis, todėl nagrinėjant duomenų struktūrą, gali būti pateiktas duomenis naudojančių programų sąrašas. Žodynas gali veikti kaip savarankiška struktūra, naudojama valdymui arba dokumentavimui, arba gali valdyti duomenų bazės darbą.²

FR – Fitosanitarinis registras

FRIS – Fitosanitarinio registro informacinė sistema

IS – informacinė sistema

IT – informacinės technologijos

IVPK – Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos

KIS – Augalininkystės produktų mėginių registravimo ir tyrimų rezultatų skaičiavimo, jų pateikimo kompiuterinė programa

Vaiskoris – Informacinė sistema skirta šviežių vaisių ir daržovių atitikties prekybos standartams kontrolės rezultatams registruoti

VAT – Valstybinė augalininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos

VMVT – Lietuvos Respublikos Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba

VRM – Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija

ŽŪIKVC – VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

ŽŪM – Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija

---

¹ ISACA – Information Systems Audit and Control Association. Prieiga per internetą <http://www.isaca.org/about-isaca/Pages/default.aspx>. [Žiūrėta 2013-11-27].

² COBIT 4.1, 2011 m., Vilnius, 189 psl.

SANTRAUKA

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija formuoja valstybės politiką žemės ir maisto ūkio, žuvininkystės (išskyrus žuvų išteklių išsaugojimą ir kontrolę vidaus vandenyse), kaimo plėtros, žemės reformos, žemėtvarkos, geodezijos, kartografijos, nekilnojamojo turto kadastro, žemės naudojimo valstybinės kontrolės, žemės ūkio ir kaimo gyvenamųjų vietovių infrastruktūros inžinerinės plėtros ir techninės pažangos, atsinaujinančių energijos šaltinių plėtros, mokslo, mokymo, švietimo, novatoriškų technologijų taikymo žemės ūkyje, maisto pramonėje ir žuvininkystėje, melioracijos ir melioracijos investicijų, augalininkystės, gyvulininkystės, augalų apsaugos, sėklininkystės, veislininkystės, žuvivaisos, fitosanitarijos ir veterinarijos, tautinio paveldo srityse ir organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja šios valstybės politikos įgyvendinimą.³

Automatizuodama veiklos funkcijas, ministerija nuo 1996 m. naudoja įvairaus sudėtingumo informacines sistemas, kuriose kaupiami ir apdorojami duomenys, įskaitant ir asmens duomenis. Ministerija yra 32 informacinių sistemų ir registrų valdytoja, 24 iš jų tvarko, kuria ir modernizuoja ministerijai pavaldi valstybės įmonė Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras. Kasmet jo išlaikymui ministerija skiria vidutiniškai po 17.5 mln. Lt.

Audito tikslas – įvertinti Žemės ūkio ministerijos informacinių išteklių bendrąją ir kūrimo kontrolę.

Auditą atlikome Žemės ūkio ministerijoje ir VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centre, informaciją rinkome ir Valstybinėje augalininkystės tarnyboje. Audito išvados suformuluotos išanalizavus gautą ministerijos valdomų informacinių išteklių dokumentaciją, darbo grupių ir komisijų darbo reglamentus ir protokolus, veiklos finansavimo sutartis, informacinių išteklių kūrimo dokumentaciją, registrų ir informacinių sistemų registro duomenis, techninės įrangos valdymo ir apsaugos stebėjimo rezultatus, ir atsižvelgus į pokalbius su Žemės ūkio ministerijos, Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro ir Valstybinės augalininkystės tarnybos atstovais.

Audituojamas laikotarpis 2010 – 2013 m.

Įvertinę audito metu surinktus įrodymus, pateikiame valstybinio audito išvadas ir rekomendacijas.

IŠVADOS

1. Žemės ūkio ministerijos IS vidaus kontrolės branda apibūdinama kaip Pirminis (*Ad Hoc*) procesas, nustatyta informacinių išteklių valdymo trūkumų kurie turi įtakos lėšų naudojimui ir el. informacijos saugos užtikrinimui:
  - 1.1. Ministerija 2013 m. įdiegė kokybės vadybos sistemą, kuri apibūrina ministerijoje vykstančius procesus ir stebėseną (ir IT), tačiau nėra procedūros, skirtos kartu su vadovybe spręsti strateginius informacinių technologijų valdymo klausimus, kad pagrindinės veiklos poreikiai būtų siejami su informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis. Tai vienas veiksnių,

---

³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998-09-15 nutarimu Nr. 1120 patvirtinti Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos nuostatai, 8 p.

- lemiančių informacinių išteklių valdymą nesilaikant teisės aktų nustatytų reikalavimų ir informacijos apie IT finansavimą trūkumą (1.7. poskyris, 17 psl.).
- 1.2. Ministerija neturi bendro visus informacinius išteklius apimančio informacijos architektūros modelio. Ministerijai aiškiai neaprašius turimų elektroninių duomenų srautų (duomenų struktūros), neaiškus informacinių išteklių kiekis ir jų tarpusavio sąveika. Be šios informacijos, nėra galimybės imtis tinkamų efektyvumo gerinimo, saugumo užtikrinimo priemonių (1.1. poskyris, 9 psl.).
  - 1.3. Informaciniai ištekliai yra kuriami nesilaikant teisės aktų reikalavimų, 27 iš 32 ministerijos valdomų informacinių išteklių neįsteigti ir be reikiamos dokumentacijos (nuostatų, saugos nuostatų ir specifikacijos), todėl nėra galimybės nustatyti ar šie ištekliai atitinka veiklos reikalavimus (1.7. poskyris, 17 psl., 4 priedas, 33 psl.).
  - 1.4. Ministerija neturi informacijos apie atskirų registrų ar informacinių sistemų sukūrimo ir/ar palaikymo kainą, todėl negali įsitikinti, kad kūrimui ir palaikymui skirtos lėšos yra panaudotos efektyviai (1.7. (17 psl.) ir 2.2. (21 psl.) poskyriai).
2. Ministerija neužtikrina teisės aktuose ir ministerijos patvirtintos procedūrose nustatytų reikalavimų informacinių išteklių saugai:
    - 2.1. Patvirtinti ne visų informacinių išteklių duomenų saugos nuostatai ir saugos politiką įgyvendinantys dokumentai, todėl el. informacijos saugos užtikrinimas priklauso tik nuo IT darbuotojų savimonės, gali atsirasti saugumo spragų (1.4. poskyris, 13 psl.).
    - 2.2. Neatliekami rizikos ir saugos atitikties vertinimai teisės aktų nustatytu periodu ir visų valdomų sistemų apimtimi, todėl neįsitikinama ar parinktos tinkamos ir pakankamos saugos priemonės ir nevertinama kaip jų laikomasi (1.4. (13 psl.) ir 1.6. (16 psl.) poskyriai).
    - 2.3. Nėra nustatyti informacinių išteklių atstatymo prioritetai, ne visų informacinių išteklių veiklos tęstinumo planai patvirtinti ir išbandomi, darbuotojai neapmokyti elgtis nenumatytu atveju, todėl IT veiklos atstatymas gali užsitęsti (1.3. poskyris, 11-12 psl.).
    - 2.4. Ministerijos IS pokyčių valdymo procedūra yra nepatvirtinta ir nevykdoma (1.2. poskyris, 10 psl.).
  3. Ministerijos IS tvarkytojas ŽŪIKVC audito metu įdiegė informacijos saugumo valdymo standartą ISO/IEC 27001:2005 ir įgyvendina reikiamas techninės saugos priemones, tačiau nustatyta asmens duomenų saugos trūkumą (13 informacinių išteklių asmens duomenų tvarkymo tikslai neregistruoti Asmens duomenų valdytojų registre,), dėl ko neužtikrinama asmens duomenų naudojimo kontrolė ir asmenys neturi galimybės susipažinti su jų tvarkomų duomenų apimtimi (1.5. poskyris, 14 psl.).
  4. Informaciniai ištekliai kuriami nesilaikant teisės aktų reikalavimų, nėra galimybės įsitikinti ar lėšos panaudojamos efektyviai:
    - 4.1. Fitosanitarinio registro ir Fitosanitarinio registro informacinės sistemos kūrimo eiga neatitinka Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodikoje nustatyto nuoseklumo: sistemos inicijavimas, finansavimas ir specifikavimas buvo atliekami vėliau už registro ir sistemos modulių kūrimą, todėl galutinė sistemos funkcionalumų apimtis nepatvirtinta (2.3. poskyris, 22 psl.).
    - 4.2. Ministerija nepatvirtino Fitosanitarinio registro informacinės sistemos nuostatų prieš kurdamą IS, todėl neįvertintas sistemos suderinamumas su kitais valstybės informaciniais ištekliais, o IVPK neturi duomenų apie suderinamumą su informacinės visuomenės plėtros prioritetais ir ministerijos IS kūrimo eiga (2.1. poskyris, 20 psl.).

- 4.3. Ministerija neatliko Fitosanitarinio registro informacinės sistemos realizavimo variantų analizės, todėl neįsitikinta, kad pasirinktas tinkamiausias sistemos kūrimo būdas. Ministerija neturi duomenų apie Fitosanitarinio registro ir Fitosanitarinio registro informacinės sistemos kūrimo kainą ir kiek reikės lėšų šiam projektui užbaigti, todėl neįmanoma įsitikinti ar sistemos kūrimui skirtos lėšos naudojamos efektyviai (2.2. poskyris, 21 psl.).

REKOMENDACIJOS

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai

1. Užtikrinti gerosios praktikos rekomenduojamų informacinių technologijų strategijos ir informacinių technologijų valdymo komitetų funkcijų efektyvų vykdymą, parenkant tinkamus struktūrinius sprendimus (1.1. išvada).
2. Sudaryti gerosios praktikos rekomenduojamą informacijos architektūros modelį, apimantį visas ministerijos valdomas sistemas, kuris palengvintų veiklos informacijos kūrimą, naudojimą ir dalijimąsi ja, išlaikant jos vientisumą (1.2. išvada).
3. Nustatyti ir užtikrinti visus ministerijos valdomus informacinius išteklius apimantį periodišką atitikties teisės aktams vertinimą (1.3. išvada).
4. Parengti ir patvirtinti kuriamų ir valdomų informacinių išteklių nuostatus ir specifikacijas (2.1. ir 4.1 išvados, 4 priedas).
5. Siekiant užtikrinti valdomų informacinių išteklių saugą:
  - 5.1. Patvirtinti ministerijos valdomų informacinių išteklių saugos nuostatus ir kitus saugos politiką įgyvendinančius dokumentus (2.1. išvada, 4 priedas).
  - 5.2. Atnaujinti ministerijos vidaus administravimo informacines sistemas apimantį veiklos tęstinumo planą, jį išbandyti ir surengti susijusių darbuotojų mokymus (2.1. ir 2.3. išvados).
  - 5.3. Atlikti valdomų informacinių išteklių rizikos vertinimą, parengti ir patvirtinti informacinių išteklių rizikos mažinimo (valdymo) priemonių planą (2.2. išvada).
  - 5.4. Pranešti Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai apie ministerijos valdomuose informaciniuose ištekliuose automatinio būdu tvarkomus asmens duomenis, kad būtų atnaujinta Asmens duomenų valdytojų registre esanti informacija (2.1. ir 3. išvados).
  - 5.5. Aprašyti avarinių pokyčių procesą, suklasifikuoti visus pokyčius ir nustatyti jų prioritetus (2.4. išvada).

Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centrui

6. Parengti ir patvirtinti informacinių išteklių kūrimo, palaikymo ir kitų teikiamų paslaugų kainos nustatymo metodiką (1.4. ir 4.3. išvados)